

določena oblika »strokovnega« dela, ki ga opravljajo asistenti, saj imajo za seboj dobro izobraževanje, medtem ko ga večina drugih delavcev nima. Prav tako primanjkuje strokovnih teamov, ki bi sistematično delali v procesih integracije, inkluzije, individualizacije itd. Sem sodi tudi strokovno usposabljanje staršev.

V nadaljevanju smo zato našteali nekaj strokovnih tem, ki bi jih bilo potrebno nujno upoštevati v sistemu izobraževanja staršev in strokovnih delavcev v institucijah, kamor so vključeni hendikepirani otroci. To so:

- socialne veščine hendikepiranih otrok,
- samopodoba otrok,
- postavljanje meja otroku,
- vrednostni sistemi družin,
- zagovornišтво otroka,
- integracija, inkluzija, individualizacija.

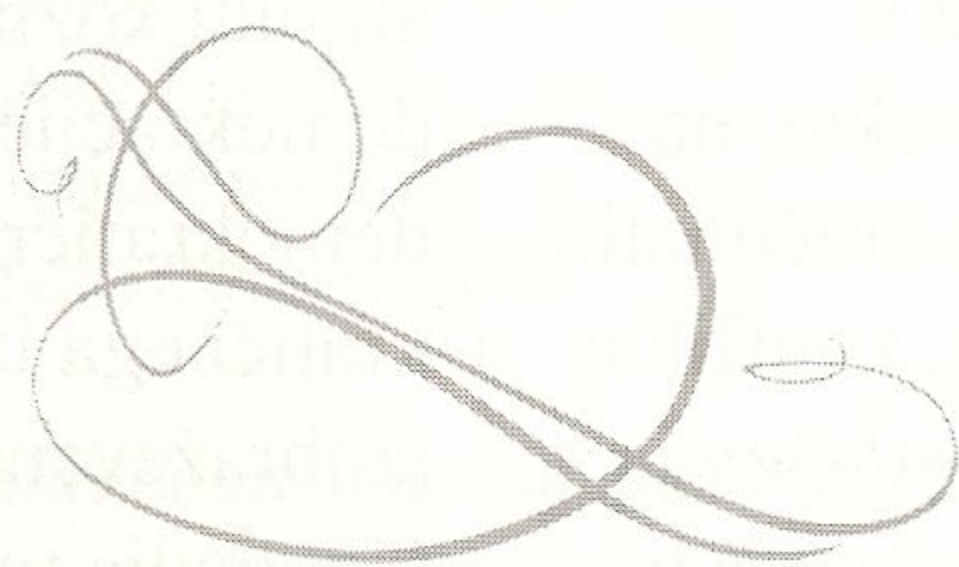
Naše skupno mnenje je, da moramo nadaljevati s sistemom strokovnega izobraževanja in supervizije

osebnih asistentov pa tudi **staršev in drugih strokovnih delavcev** ter še okrepiti prizadevanja, da bi se sistem vključevanja hendikepiranih v vrtce ter šole še bolj približal načinom dela v najbolj razvitih državah sveta.

Država pa se je na žalost odločila, da se spremljevalci ne bodo več usposabljali, saj je projekt, o katerem smo govorili, končan, po novem pa se bodo asistenti lahko vključevali le v programe stalnega strokovnega spopolnjevanja, ki pa jih ni mogoče primerjati (niti po vsebini niti po dolžini trajanja) s programom, kot smo ga izvajali zadnji dve leti.

In da bo mera polna: država še do danes ni prišla na misel, da bi začela podpirati razvoj **mrež za neodvisno življenje hendikepiranih ljudi**. To mrežo doslej gradi le YHD — Društvo za teorijo in kulturo hendikepa, katerega član je tudi avtor pričujočega zapisa.

Dušan Rutar

DEMOKRATIČNA VZGOJA

Gutmann Amy (2001), *Demokratična vzgoja*. Ljubljana, Slovensko društvo raziskovalcev šolskega polja.

Knjiga je prevod dela Amy Gutmann (1999): *Democratic Education With a New Preface and Epilogue*. Princeton, Princeton University Press. Amy Gutmann je profesorica politične filozofije na princetonski univerzi. Gre za drugo popravljeno izdajo (prva je bila l. 1987) z novim predgovorom in epilogom, v kateri skuša odgovoriti na osnovno vprašanje, kdo naj bi v demokraciji oblikoval izobraževanje državljanov. Vsebinski pregled dela kaže, da se avtorica loteva široke pahljače tem od čisto teoretičnih, ki pomenijo podkrepitev Deweyeve teorije o demokratični šoli kot bistvenemu razvojnemu dejavniku demokratične družbe, do praktičnih, npr. kakšna je vloga sindikatov učiteljev, javne podpore zasebnim šolam, vloge staršev v šoli, dostopa v visoko šolo.

Glede na to, da v našem prostoru pluralizem teorij vzgoje ni artikuliran, je pomembno, da se avtorica ukvarja prav s tem vprašanjem. Teorije vzgoje razdeli na

tradicionalne (npr. utilitarizem, konvencionalizem), liberalne in funkcionalistične. Po demokratični teoriji vzgoje je že politika sama zase oblika izobraževanja.

Gutmannova v delu *Demokratična vzgoja* obravnava teme, aktualne za slovensko mlado demokracijo, ki se uveljavlja tudi v šoli. Njeni pogledi so bodisi podobni ali pa različni od naših. Zanimive so teme političnega upravljanja šole. Pri nas poznamo le dve zgodovinsko zaporedni teoriji in praksi, kot sta marksistično-socialistična in postsocialistična-liberalna. Avtorčin pristop pomeni kritiko liberalizma do določene stopnje. Tako bi po njenem mnenju samo filozofski kralj (ali kraljica) lahko podprl svobodo vsakega posameznega državljana. Po Gutmannovi liberalna politika ni najbolj demokratična, vendar pa njena razprava o njej ni črno-bela, kot je to pogosto pri nas. Pri nas posvetovalne oz. razpravljalne (*deliberative*) demokracije, ki je zanjo izhodišče demokracije v šoli, še nimamo. Če hočemo vzgojiti razsodne državljanke, je treba kultivirati presojanje, ki vključuje kritično mišljenje, že v šoli. Za Gutmannovo je presojanje zelo pomemben pojem, ki

vsebuje ustrezne vrline in spretnosti razsojanja, kot so branje, računanje, kritično mišljenje, vizije, kontekstualno znanje, razumevanje in ocenjevanje (evalvacijo) dosežkov.

Glavna tema te knjige je, kako naj bi bili državljani izobraženi in kdo naj bi jih izobraževal. Pri tem zagovarja prednosti političnega izobraževanja. Izobraževanje v multikulturnem okolju naj bi pripomoglo k razvijanju spretnosti demokratičnega izobraževanja, ker se učitelji v njem najbolje usposablajo za poučevanje. V dopolnilnem izobraževanju bi se morali učitelji učiti spretnosti razpravljanja s sodelovanjem v izmenjavi argumentov v sodelovanju s kolegi, s katerimi razpravljajo o težavnih vprašanjih, kar jih spodbuja k multikulturnemu razumevanju.

Sodobna družba terja visoko razvitost sposobnosti na vseh ravneh našega bitja. John Gardner meni, da tako vsak doseže maksimalno, kar je v njem. Tudi pri nas je še problem, kako izobraziti čim več ljudi čim višje. Brez tega aktivno kooperativno državljanstvo ne more funkcionirati. Gutmannova poudarja pomen demokratične teorije, ker vemo, da je konsenz v izobraževanju težko dosegljiv. Nesoglasje je nekaj, na kar morata edukacijska teorija in praksa vedno računati. Bistveno je, da vemo, kako reševati probleme, konflikte in nesoglasja glede edukacije. Aktivna vloga staršev je sestavni del politike edukacije na zahodu, pri nas pa ti še niso vključeni vanjo. Nadalje je za nas pomembna avtoričina teza, da sta v demokratični kulturi politika izobraževanja in politični pomen izobraževanja tesno povezani. Država je v pomoč pri izvajanju moralne vzgoje, ta pa ni nujno religiozna.

Izobraženi slovenski bralec bo lahko primerjal stanje naše pedagoške in politične kulture z ameriško. Ker je naša demokratična politična kultura še slabo razvita zaradi pomanjkanja demokratičnih tradicij in prevladovanja avtorskih elementov, ki so zlasti vidni v načinu komuniciranja, je tudi demokratična pedagoška kultura

v šoli še na začetku razvoja, kar skušamo pokazati na več ravneh, kot so pomanjkanje racionalne argumentacije pri pouku, odsotnost državljanske vzgoje v šoli, pomanjkljiva medinstitucionalna povezava šole in univerze, premalo timskega in problemskega poučevanja, zanemarjanja osebnostno pomembnega učenja.

Multikulture se zavedamo tudi v naših šolah, ne le po nacionalnostih, ampak tudi po socialno- kulturnem izvoru učencev. Morda je multikulturalizem še najmanj upoštevan v medsebojnih zvezah učenje, mišljenje in znanje. Raziskovanje multikulturnih razlik omogoča kritiko enoumja in avtokratizma in vodi k večji pluralni odprtosti in pravičnosti družbe. Avtorica poudarja, da ni dovolj samo artikulirati individualne, pluralno kulturne interese v šoli. Naloga šole je tudi vzgajanje občutka za razvijanje pravične družbe. Za šolo ni dovolj vzgajati le avtonomne osebnosti učencev, ampak tudi občutek odgovornosti za skupnost. Zelo pomembno je, da avtorica razčlenjuje v globalizacijskih procesih nastalo dilemo šole, ali privzgajati le patriotske občutke učencev ali tudi kozmopolitske. Brez zadnjih ni kozmopolitske demokracije. Avtorica sklene, da tako kot rabimo bolj demokratično politiko za pospeševanje razvoja demokratičnega izobraževanja, rabimo tudi bolj demokratično izobraževanje za pospeševanje demokratične politike. Ugotavlja tudi, da vzgoja v šoli ni brez vrednot, vendar niso razumljene tako ozko kot doslej.

Knjiga *Demokratična edukacija* prikazuje odnos med politiko in šolo v jasnem in razumljivem jeziku. Po svoji široki teoretični in praktični tematizaciji je namenjena vsem, ki so kakorkoli povezani s šolstvom. S pridom jo bodo prebirali študentje pedagogike in drugih edukacijskih ved, učitelji kot pedagoški praktiki, vodstva šol in politiki šolstva kot učno gradivo, pomočnika pri svetovanju ali kot način kritičnega premisleka o teoretskih podlagah in praktičnih posledicah političnih odločitev.

Bogomir Novak

